

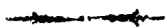
«Мөхәммәдия» мәдрәсәсе

Беринچی ڪتاب

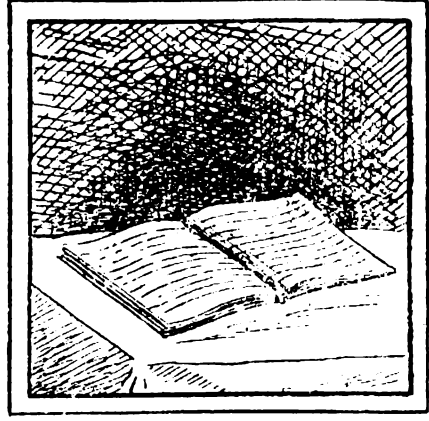
«مُعَلِّمٌ أَوَّلٌ» دن صوڤڻ اوقئئتور ئوچون قرائت ڪتابى.

«يولدىز» ڪتبخانەسى نشرياتىدىن.

کتاب .

بالالەر، بو گۈنگە قَدَر
سز اَلْفبا اوقۇب يۇردىڭىز.

سىز اول اَلْفبانىي كِتَاب اوقۇر ئۇچۇن
اوقۇغان ايدىڭىز. ايندىئ بو گۈن سز كِتَاب اوقى
باشلىيسىز. مۇنە، بو كِتَاب سزنىڭ ئۇچۇن بىر نىچى
كِتَابىدەر. بو كِتَابىدىن صوڭ سز طاغى بىك كىوب
كِتَابىلر اوقۇرسىز ئەلى. كِتَاب اوقۇبىك فايدالى ئىش.
دنىانڭ ھەر نەرسەسى كِتَابىلرغە يازلغان. ھەر ئىش
كِتَابىلردە ئۇيرە تلىگان. كِتَابىلرنى كىوب اوقۇغان
كشى بىك كىوب بلە. كىوبنى بلىگان كشىگە «عالم»
دىلر. كىوب اوقۇسەڭىز، شايد سزدە عالم بولۇرسىز.

بالالر بو سۇاللرنى اوقۇب ھەر بىرسىنە اوزلرى بلىگانچە جَواب بىرۇرگە تىيشلى .

كِتاب اوقۇ فايدالى ئىشمە؟

كِتابلرغە ھەر نەرسە يازلغانمى؟

ھەر ئىش كِتَابىلردە ئۇيرە تلىگانمى؟

كِتاب اوقۇغان كشى كىوب بلەمى؟

كىوبنى بلىگان كشىگە نى دىلر؟

كىوب اوقۇسەڭىز، سزدە عالم

بولۇرسىزمى؟

بو گۈنگە قَدَر سز نى اوقۇب

يۇردىڭىز؟

اَلْفبانىي نى ئۇچۇن اوقۇغان ايدىڭىز؟

بو گۈن سز نەرسە اوقى باشلىيسىز؟

بو كِتَاب كىملر ئۇچۇن يازلغان؟

بو كِتَابىدىن صوڭ طاغى باشقە كِتَابىلردە

اوقۇرسىزمى؟

اوقو ھم يازو .

اوقى بىلەمە گان كىشى تىلسىز
كىشى شىكىللى . آندى كىشى
كىتاب دە اوقى آلماي ،

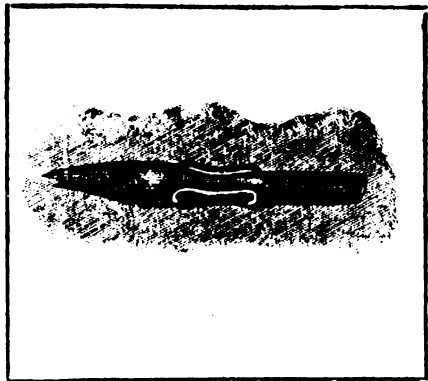

خىطلارنى دە طانىمى . اوقىمىغان كىشىلەر يازا دە
بىلىلەر . تىللى كىشى تىلسىز كىشىدىن نىچىك آرتق بولسە ،
اوقىمىغان كىشى اوقىمىغان كىشىدىن شول قىدر آرتق
بولالا . يازو طانىمىغان بالالار اوقىمىغان نادان كىشى
بولۇپ يۇرى . نادان كىشىلەر ياخشى كىشى بىلەن
ئىشلىسە ، ھىمان ئور خىدمەتلەردە بولالار . خىدمەتكە
كىرسە دە ، نادان كىشىگە يازولۇ ئىشلىرىنى بىرەمىلەر ،
ئانى ، ھىمان قارا خىدمەتلەردە يۇرتىلەر . شونىڭ
ئۈچۈن بالالار مەكتەپلەردە بىكى تىرىشۇپ اوقۇرغە دە
يازارغە دە ئۇيرەنۈرگە كىرەك .

نادان كىشىلەر بىكىل خىدمەتدە بولالارمى ،
ئور خىدمەتدەمى ؟
نادان كىشى خىدمەتكە كىرسە ، آڭا
يازولۇ ئىشلىرىنى بىرەلمى ؟
آڭا نىندى خىدمەتلەرنى قوشالار ؟
بالالارغە مەكتەپلەردە اوقۇ تىرىشىلمى ؟
اوقۇرغە ئۇيرەنۈ كىرە كىمى ؟
يازارغە ئۇيرەنۈ كىرە كىمى ؟

اوقى بىلەمە گان كىشى نىندى
كىشى شىكىللى ؟
آندى كىشى كىتاب اوقى آلماي ؟
خىط طانىمى ؟ يازا بىلەمى ؟
اوقىمىغان كىشى آرتقىمى ، اوقىمىغان
كىشى آرتقىمى ؟ يازو طانىمىغان بالا
ظورا بىچاچ نىندى كىشى بولۇپ يۇرى ؟
نادان كىشىلەر ياخشى كىشى بىلەنمى ؟

قَلَم .

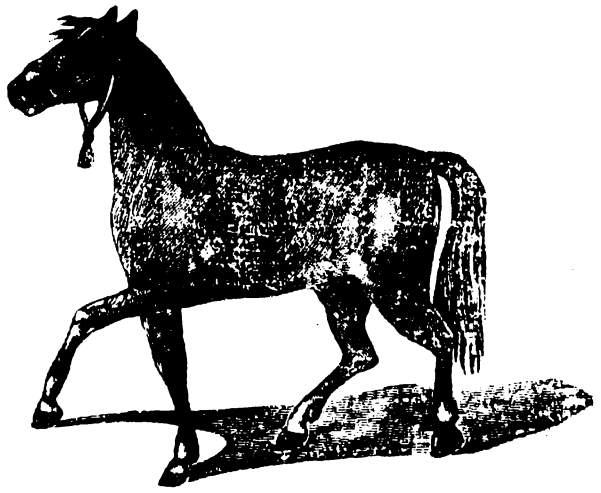

يازونى قَلَم بله يازالر. دنياده
تورلى قَلَملر بار: طاش قَلَم،
كرانداش قَلَم، تيمر قَلَم، قاوري قَلَم. ايڭ ئلك
سز يازونى طاش قَلَم بله طاقتاغه يازغان ايدگز.
صوگره كرانداش قَلَم بله كه غهز كه يازدگز. ايندى
حاضر تيمر قَلَم بله يازا باشلادگز. مشقى يازوغه
ئويرونگانده سز قامش قَلَم بله ده يازار سز ئهلى.
ئلكى زمانده تيمر قَلَم بولماغان. يازونى قاوري
قَلَم بله يازغانلر. قاوري قَلَم كور كه قاناتلرندن
ياصالغان. ئلكده دنياده كه غهز ده بولماغان.
يازونى طوزغه، يافراقه، اق تيرئلر كه يازغانلر.

ئويرونگانده نيندى قلم بله يازار سز؟
ئلكى زمانده تيمر قلم بولغانمى؟
اول زمانده كشتلر يازونى نيندى
قلم بله يازغانلر؟ قاوري قلم نيندى
قوشنڭ قاناتلرندن آلغان؟
ئلكده كه غهز بولغانمى؟
كه غهز يوق وقتده يازونى
نهرسه لر كه يازغانلر؟

يازونى نى بله يازالر؟ دنياده نيندى
قلملر بار؟
ايڭ ئلك سز يازونى نيندى قلم بله
يازغان ايدگز؟ نهرسه كه يازغان
ايدگز؟ طاش قلمدن صوڭ نيندى
قلم بله يازدگز؟ كرانداش قلم بله
نهرسه كه يازدگز؟ حاضر نيندى قلم
بله يازا باشلادگز؟ مشقى يازوغه

آت.

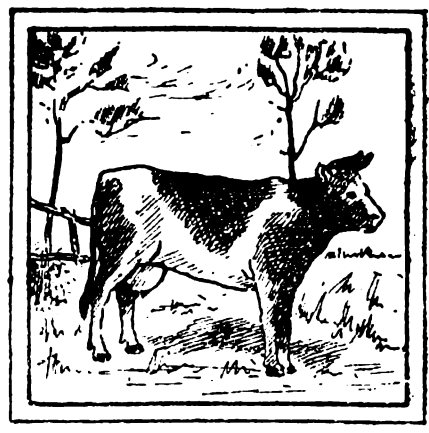
آت بىك كىرە كلى
حىوان . آتنى
طرانئاسقە يىگۈب
قوناققە بارالر،

آر باغە يىگۈب يۈك طارتدراالر. آتقە آتلانۇب دە
يۇرىلر. اولدە آت بلە ايگن ايگەلر، يىر
صوقاليلر ھەم طرماليلر. باسودە بولغان آشلقرنى
اندەرغە آت بلە طاشيلر. آت بالاسى «طاي»، دىب
آتالا. طايلر آنالرنىڭ سۇتلون ايمەلر. طايلى
آتلرنىڭ سۇتلرنىن قىز ياسيلر. يابق كىشلر قىز
ئچۇب بىك فايدالانالر. آچووى كىلگاندە
آت بىك قاتى تىشلى ياكە اياغى بلە تىبە. آت
تىبكان كىشى ايمگەنە. شونىڭ ئۇچۇن بالالر آت
يانئنە ياقىن بارماسقە كىرەك.

باسودەغى آشلقرنى اندەرغە نى بلە
طاشيلر؟ آتنىڭ بالاسى نى دىب
آتالا؟ طايلر نەرسە ايمەلر؟
طايلى آتلرنىڭ سۇتلرنىن نەرسە
ياسيلر؟ قىز نىندى كىشگە فايدالىق؟

آت كىرەكلى حىوانىمى؟ آتنى
طرانئاسقە يىگۈب فايا بارالر؟
آر باغە يىگۈب آتقە نەرسە طارتدراالر؟
آتقە آتلانۇب يۇرىلمى؟ اولدە
آت بلە نىلر ئىشيلر؟

• صيپر •

صيپردە آت كوك كيره كلى
حيوان. صيپردن سۇت ساوالر.
سۇتدن ماي، قايماق، قاتق،

سۇزمە ھەم ئرمچك ياسيلر. صيپرنڭ ايتى ائشارغە
يارى. آنڭ تيرئسندن قالن كون ياسالا. ايتكلر،
كالوشلر ھەم ھر تۇرلى قايشلر صيپر كوندن
ئشلەنەر. آچووى كىلگاندە صيپر مۇگۇزلرى
بلە سۇزە. كچكنە بالالارغە صيپر يانئەندە بارۇرغە
ياراھى. صيپر بالاسى ”بزاو“ دىب آتالا.
بزاولرنى سۇزەرگە ئۇيرە تۇرگە ياراھى. يەش
وقتندە سۇزەرگە ئۇيرە تلىگان بزاو صيپر بولغاچ
بالالرنى سۇزۇب ايمگە تە.

كچكنە بالالارغە صيپر يانئەندە بارۇرغە
يارىمى ؟ صيپر بالاسى نى دىب
آتالا ؟ بزاولرنى سۇزەرگە
ئۇيرە تۇرگە يارىمى ؟ يەش وقتندە
سوزەرگە ئۇيرە تلىگان بزاو صيپر
بولغاچ نى ئشلى ؟

صيپر كيره كلى حيوانى ؟ صيپردن
نەرسە ساوالر ؟ سۇتدن نەرسەلر
ياسيلر ؟ صيپر ايتى ائشارغە يارىمى ؟
صيپرنڭ تيرئسندن نەرسە ياسالا ؟
كوندن نەرسەلر ئشلىلار ؟
صيپر آچووى كىلگانە نى ئشلى ؟

كەجە .

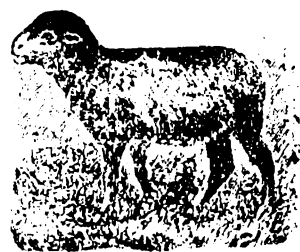

كەجە دە صيىر
كوك سۇت بىرە .
شونىڭ ئۈچۈن اورتا
حالى كىشلر صيىر

اورنىئە كەجە آسرىلر . كەجەنىڭ ايتى آشالا ،
تيرئىسندىن ماتور كون (ساختيان) ياسالا . ياخشى
چىتكىلر كەجە كوندىن ئىشلەنەر . كەجەنىڭ مامغىدىن
قىمتلى شەللىر ئىشلەنەر . كەجە باقچەغە كرسە ، ھەر
نەرسەنى آشى . شونىڭ ئۈچۈن كەجەلر كتودىن
قايتقانىچى باقچە ايشكىلرن يابوب قويالر . كەجە
بالاسى ”بەتى“ دىب آتالا . كەجەنىڭ سۇتى بىك
فايدالى . كوب اورولر كەجە سۇتىن ئچوب بازارلر .

باقچەغە كىرگىچ كەجە نى ئىشلى ؟
كەجە كتودىن قايتقانىچى باقچە ايشكىلرن
يابوب قويالرمى ؟ كەجەنىڭ بالاسى
نى دىب آتالا ؟ كەجەنىڭ سۇتى
فايدالىمى ؟ كەجە سۇتىن ئچىكان
اورولر بازارلرمى ؟

كەجە سۇت بىرەمى ؟ اورتا حاللى
كىشلر صيىر اورنىئە نەرسە آسرىلر ؟
كەجەنىڭ ايتى آشالا مى ؟ كەجەنىڭ
تيرئىسندىن نەرسە ياسالا ؟ ياخشى
چىتكىلر نەرسە كوندىن ئىشلەنەر ؟
كەجەنىڭ مامغىدىن نەرسە ئىشلەنەر ؟
كەجەنى باقچەغە كرتۇرگە بارىمى ؟

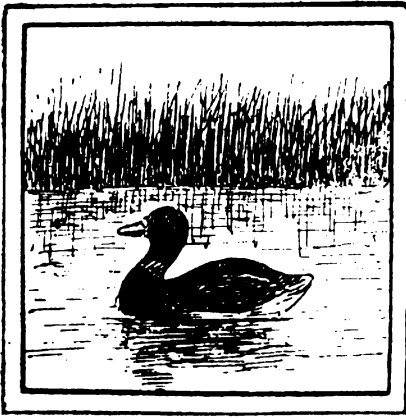

صارق . قوي .

صارق بىك فايدالى حيوان . صارقنىڭ ايتى
 آشالا، يۇننىڭ كىيىزلىرى، طولالىرى، اۇيۇقلىرى ھەم
 ايتىكلەر اشلەنە؛ تىرىشىدىن يوقا كۈن ياسالا.
 اول كىشىلىرى صارق تىرىشىدىن تون تىگەلەر.
 قوي صارققە باشقە . اول صارقىدىن شورراق بولا.
 قوي آسراغان كىشىلەر آنىڭ سۈتىنى دە ساوالار.
 صارق بالاسى «بەرەن» دىب آتالا، قوي بالاسى
 «قوزى» دىب آتالا.

تىگەلەر؟ قوي صارققە باشقەمە؟
 قوي صارقىدىن كىيىملىك بولامە شورراق
 بولامە؟ قوينىڭ سۈتىنى ساوالارمە؟
 صارق بالاسىنى دىب آتالا؟ قوي
 بالاسىنى دىب آتالا؟

صارق فايدالىق حيوانمە؟
 صارقنىڭ ايتى آشالامە؟ صارق
 يۇننىڭ نەرسەلىرى ئىشلەنە؟ صارق
 تىرىشىدىن نىندى كۈن ياسالا؟ اول
 كىشىلىرى صارق تىرىشىدىن نەرسە

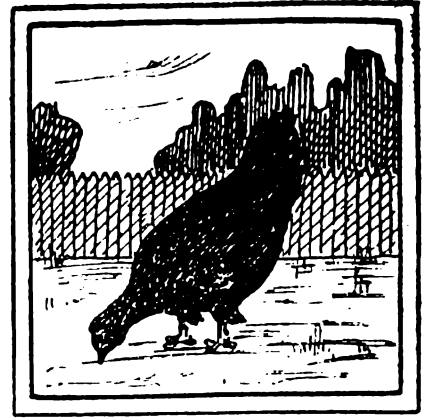

قاز . ئوردەك .

قاز بلە ئوردە كنى ايتلرئ، يۇنلرئ ھم مامقلرئ ئۇچۇن آسريلر . بو قۇشلرنك ايتلرئ آشالا ، يۇنلرندىن ھم مامقلرندىن ھندەر ياسيلر . قازنىك قاناتلرئ بلەن ايدەن سبرەلر . قاز بالاسئ ”بەبكە“ ديب آتالا . ئوردەك بالاسئ ”بىبش“ ديب آتالا . قاز بلە ئوردە كنىك بارماق آرالرئ ئلپئئلى بولا ، شول سببىدىن آلار صودە يۇزە آلالر . واق بالقلرنئ آشار ئۇچۇن قازلر ھم ئوردە كلر كۇندىز كوبسنچە صودە يۇزۇب يۇريلر ، كىچ بلە ئۇيگە قايتالر .

بالاسئ نى ديب آتالا ؟ قازلرنك ھم ئوردەكلرنك بارماق آرالرئ نىندى بولا ؟ بو قۇشلر نى سببىدىن يۇزە آلالر ؟ قاز ئوردەك نى ئۇچۇن كوبسنچە صودە يۇزۇب يۇريلر ؟

قاز بلە ئوردە كنى نى ئۇچۇن آسريلر ؟ بو قۇشلرنك ايتلرئ آشالامئ ؟ بولارنىك يۇنلرندىن نى ياسيلر ؟ مامقلرندىن نى ياسيلر ؟ قازنىك قاناتلرئ نى ئشكە يارى ؟ قاز بالاسئ نى ديب آتالا ؟ ئوردەك

طاوق . ئەتەچ .

طاوق ايتى ھەم يۇمۇرقاسى ئۇچون آسرالا .
 طاوق يۇننىن توشەك ھەم ياسىق ياسىلر . طاوقنىڭ
 بارماق آرالرئ ئلپئلى توگل ، شول سببىن طاوق
 صودە يۇزە آلمى . يۇمۇرقا سالغاج طاوقلر قتاقليلر .
 بر نەرسەدن قورقسەلر ، ئەتە چلردە قتاقليلر . كىفلئ
 وقتلرندە طاوقلر جريليلر ، ئەتە چلر قچقرالر . كىچ بلە
 طاوقلر بر كىشتەگە قوناقلاب تۇن بوينچە يۇقليلر .
 ئەتە چلر تۇن اورتاسىندە بر نىچە مرتبە قچقرالر ،
 طاك آلدننن يەنە بر نىچە طابقر قچقرالر .
 طاوق بالاليرئ ” چبش ” دىب آتالا .

طاوقلر نى ئشليلر ؟ ئەتە چلر نى
 ئشليلر ؟ كىچ بلە طاوقلر نەرسەگە
 قوناقليلر ؟ تۇنلە بلە ئەتە چلر نىچە
 وقتدە قچقرالر ؟ قىاى وقتلردە ؟
 طاوق بالاليرئ نى دىب آتالا ؟

طاوق نى ئۇچون آسرالا ؟
 طاوق يۇننىن نەرسە ياسىلر ؟
 طاوق صودە يۇزە آلمى ؟ نىك
 يۇزە آلمى ؟ طاوقلر يۇمۇرقا
 سالغاج نى ئشليلر ؟ ئەتە چلر قىاى
 وقتدە قتاقليلر ؟ كىفلئ وقتلرندە

ئىت.

ئىت يۇرپ ساقلاپ ئۇچۇن
 آسرا لا . ئىت كۇندىدە كىچىدە
 يۇرپنى ساقلى . ئۇي تىرە سىئە

يات كىشى كىلسە ، قىچقۇپ ئۇرە . اوسال ئىتلر
 اوزلرئ بىلە يات كىشلرنىڭ ايتە كارئنه يابشالر ،
 آياقلىرن تىشلىلر . قاي وقتىدە ئىتلر اورۇپ
 يولە رلەنەلر . آندى ئىتلرگە قۇترغان ئىدىلر .
 قۇترغان ئىتنىڭ اوروى كىشىگە دە يۇغا .
 كىشىنىڭ تەننە قۇترغان ئىتنىڭ سلە گەيى تىسە ، اول
 كىشى اورى باشلى . اورماغان ئىتلرنىڭ سلە گەيندە دە
 زىمىتلر بولا . شونىڭ ئۇچۇن ئىتكە قولى تىگان
 كىشى قولن يىوارغە تىيشلى .

ئىندى ئىت دىلر ؟ قۇترغان ئىتنىڭ
 اوروى كىشىگە دە يۇغام ؟ كىشىنىڭ
 تەننە قۇترغان ئىت سلە گەيى
 تىسە ، نى بولا ؟ اورماغان ئىتلرنىڭ
 سلە گەيندە دە زىمىتلر بولام ؟ ئىتكە
 قولى تىگان كىشى نى قۇلورغە تىيشلى .

ئىت نى ئۇچۇن آسرا لا ؟
 ئىت يۇرپنى ساقلىمى ؟ ئۇي
 تىرە سىئە يات كىشى كىلسە ، ئىت
 نى ئىشلى ؟ اوسال ئىتلر نى ئىشلىلر ؟
 قاي وقتىدە ئىتلر اورۇپ نى ئىشلىلر ؟
 اورۇپ يولە رلە نگان ئىتلرگە

صېقان مەچى

مەچىنى صېقان طۇتو ئۇچۇن آسرىلر.
 صېقانلر چلاندهغى آزقلرنى آشىلر، كلەتدهگى
 قاپچقلرنى تيشلر. اۇنلرنى، يارمالرنى بوييلر.
 مەچى صېقانلرنى طۇتا. شونىڭ ئۇچۇن مەچى
 بولغان يۇرطدن صېقانلر قاچالر، مەچىسز
 يۇرطده صېقانلر بىك كوبەيەلر. مەچىلرنىڭ
 طرناقلىرى بىك اۇزۇن بولا. قايسى مەچىلر
 يۇقلاغانده ساتاشۇب طرنىلر. شونىڭ ئۇچۇن
 مەچىنى بالالر ياننده ياتقرماسقە كىرەك.

صېقانلر طۇرالرمى؟ مەچىسز
 يۇرطده صېقانلر بولالرمى؟
 مەچىنىڭ طرناقلىرى نىندى بولا؟
 يۇقلاغانده قايسى مەچى
 ساتاشۇب نى ئىشلى؟ بالالرغە مەچى
 بلە برگە ياتارغە ياربەى؟

مەچىنى نى ئۇچۇن آسرىلر؟
 صېقانلر چلاندهغى آزقلرنى نى
 ئىشلىلر؟ كلەتدهگى قاپچقلرنى
 نى ئىشلىلر؟ اۇنلرنى، يارمالرنى
 نى ئىشلىلر؟ مەچى صېقانلرنى نى
 ئىشلى؟ مەچى بولغان يۇرطده

يىلان .

يىلاننىڭ تۈرلىسى بار :

قايسىلىرى چاغا، قايسىلىرى چاقمى .

آرقاسى آقسىل چووار بولۇپ صرتلىرى بويىنچە بۇرما بۇرما قارا صز قلىرى بولغان يىلانلار چاغا تۇرغان يىلانلار . آرقالىرى تۇتۇش قارا بولغان يىلانلار چاقمى تۇرغان يىلانلار . يىلانلارنىڭ چاغا تۇرغانلىرى كويىسىنچە كىشىدىن قاقمىلار ، چاقمى تۇرغانلىرى قورقۇپ قاچالار . چاغا تۇرغان يىلانلارنىڭ آوز ئۈستلىرىدە آغوللى تىشلىرى بولا . آلالار شول تىشلارنى تىپىرۇپ كىشى تەننىڭ آغوللىرىنى آغزالار . يىلان آغوللى تەن ئىچىنىڭ تارالىسى ، كىشى ئولى . شونىڭ ئۈچۈن يىلان چاققان كىشى تىز تىپىبقە كورنۇپ آغوللى تىشقا صوورتۇرغە كىرەك . چاقمى تۇرغان يىلانلارنىڭ آوزلىرىدە آغوللى تىشلىرى بولمى ، شونىڭ ئۈچۈن آلالار چاغا آلمىلار .

يىلانى تىشلىرى بولا ؟ اول تىشلارنى كىشى تەننىڭ تىپىرۇپ يىلانلارنى ئىشلىلەر ؟ تەننىڭ يىلان آغوللى تارالغان كىشىنى ئىشلى ؟ يىلان چاققان كىشى تىپىبقە كورنۇرگە كىرەكمى ؟ چاقمى تۇرغان يىلانلارنىڭ آغوللى تىشلىرى بولامى ؟

يىلانلارنىڭ مەسى چاقمى ؟ چاغا تۇرغان يىلانلارنىڭ آرقالىرى يىلانى بولا ؟ آلالارنىڭ صرتلىرىدە يىلانى صزق بولا ؟ چاقمى تۇرغان يىلانلارنىڭ آرقالىرى يىلانى بولا ؟ يىلانى يىلانلار كىشىدىن قاقمى ؟ يىلانىلار قاقما ؟ چاغا تۇرغان يىلانلارنىڭ آوز ئۈستلىرىدە

بالتى.

بالتىلار سۇدە تۇرالار. بىز
سولوسىز تۇرا آلماغان
شىكىلىمى بالتىلار سۇسز تۇرا

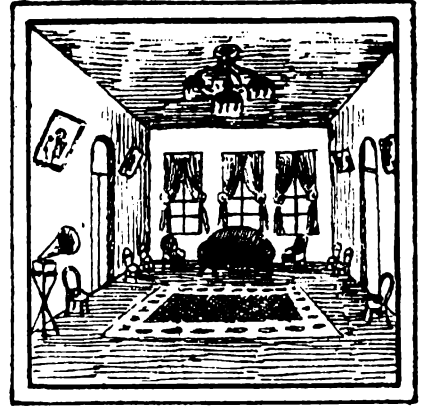
آلمىلار. چۈنكى بىز سولو سولاب تۇرامىز، بالتىلار
سو سولاب تۇرالار. بالتىلارنى ايتلارن آشار
ئۇچون تۇتالار. لىكىن بالتى ايتن بىك صاقلا نۇب
آشارغە كىرەك. بالتىنىڭ قىلچىنى تاماققە قادالىسە،
انى آلووى بىك چىتىن بولا.

مەشهور بالتىلار: جەين، چورتان، چۇگە،
چاباق، آلابىغا، شرتلاقبا، سازان، آلتۇن بالتى.
جەين بالتى كىشى تۇرلغىدە بولا. جەين بالتى
قازلارنى ئوردكىلارنى تۇتۇب آشى. سو قىرىندەغى
بالالارنى دە بۇتلارندىن تۇتۇب ئۇستىرى.

قادالىسە، نى بولا؟ مەشهور بالتىلار
نى اسمىلار؟ جەين بالتى نى قدر
تۇرلغىدە بولا؟
جەين نەرسەلارنى تۇتۇب آشى؟
بالالارنى دە تۇتامى؟

بالتى قىدە، تۇرالار؟ بالتىلار
سۇسز تۇرا آلالمى؟ نىك؟
بالتىلارنى نى ئۇچۇن تۇتالار؟
بالتى ايتن آشاغىدە صاقلا نۇ
كىرەكى؟ نىك؟ قىلچى تاماققە

ئۇي .

ئۇي دىب كىشىلەر طۇرا
طۇرغان قووشلارغە ئەيتەلەر .
ئۇي ئىچىدە بولمەلەر بولا .
بولمەلەردە سەككىلەر اورىندىقلار ،

ئۇستەلەر ، اشكافلەر ھەم شورلىكلەر بولا . ئۇيىنىڭ
قسالرى بورەنەدن ، طاشدىن ھەم كىرپىچدىن ئىشلەنە .
ئۇيىنىڭ ايدەنى ھەم توشەمى طاقىدان ياسالا . دىيادە
بالچىقدىن يا كىيىزدىن ئىشلەنگان ئۇيىلردە بولا .
كۈندىز ئۇيىگە ياقىتى تەرەزدەن كرە . تەرەزەلەر
پىيالادىن ياسالار . كىيىچ بىلە ياقىتىلىق ئۇچۇن
ئۇيدە لامپى ياندىرالىر . ئىلكى زىماندە لامپى
بولماغان . اول وقتدە ئۇي ئىچىن شەم ياندىرۇب
ياقتىرتقانلەر . بىك ئىسكى زىمانلردە شەمدە
بولماغان . اول وقتدە چىرا ياندىرغانلەر . قىش
كۈنلردە ئۇيىلرنى مېچىكە اوطن يىاغۇب يلىتىلار .

ئىدىن ياسالار ؟ كىيىچ بىلە ياقىتىلىق
ئۇچۇن ئۇيدە نەرسە ياندىرالىر ؟
ئىلكى زىماندە لامپى بولغانمى ؟
لامپى يوق وقتدە ئۇي ئىچىن
بىلە ياقىرتقانلەر ؟ شەمدە يوق وقتدە
نەرسە ياندىرغانلەر ؟ قىش كۈنىدە
ئۇيىنى نېچك يلىتىلار ؟

ئۇي دىب نەرسەگە ئەيتەلەر ؟
ئۇي ئىچىدە نېلەر بولا ؟ بولمەلەردە
نېلەر بولا ؟ ئۇيىنىڭ قسالرى نېلردىن
ئىشلەنە ؟ ايدەنلەر ھەم توشەملىر
ئىدىن ياسالا ؟ بالچىقدىن ھەم كىيىزدىن
ياسالغان ئۇيىلەر بولامى ؟ كۈندىز
ئۇيىگە ياقىتى قايدىن كرە ؟ تەرەزەلەر

باقچە .

باقچەلر ئۇيىنىڭ ياننىدە بولالىرى . آغاچلر ،
 (چەچەكلر) ئوسە طۇرغان باقچەغە ” آغاچ
 باقچەسى ” دىلر . بەرە گىگىلر صوغانلر ئوسە
 طۇرغان باقچەغە ” توتەل باقچەسى ” دىلر .
 باقچەدە ئوسە طۇرغان آغاچلرنىڭ قايسىلرئ
 يېمەشلى بولا ، قايسىلرئ يېمەشسز بولا . آلمان ،
 چىيە ، شمرط ، مېلەش ، بالان ، قارلىغان وقورا
 آغاچلرئ يېمەشلى آغاچلر . سەرۋ ، آكاتسىيە
 آغاچلرئ يېمەشسز آغاچلر . گل ، ياسەين ، قەنەفر
 آغاچلرئ چەچەكلئ آغاچلر .

آول كىشىلرئ توتەل باقچەسىدە بەرە گىگى ،
 صوغان ، كرەن ، طرما كىشىر ، چۇگىندىر ، قىيار ،
 شالىقان ، وكەبستە كوك آشالا طۇرغان ئولەنلرنئ
 ئوسدىرەلر . قىباق ، قاون ھەم قاربۇز ئوسدىرگان
 كىشىلردە بولا .

قايسى آغاچلر يېمەشسز بولالىرى ؟
 قايسى آغاچلر چەچەكلئ بولالىرى ؟
 آول كىشىلرئ توتەل باقچەسىدە
 نەرسەلر ئوسدىرەلر ؟ قايسى
 كىشىلر قىباق ، قاون وقاربۇزدە
 ئوسدىرەلرمۇ ؟

باقچەلر قايدە بولالىرى ؟ آغاچلر
 ئوسە طۇرغان باقچەغە نىندى باقچە
 دىلر ؟ بەرە گىگى صوغان ئوسە
 طۇرغان باقچەغە نىندى باقچە دىلر ؟
 آغاچ باقچەسىدە ئوسە طۇرغان
 آغاچلرنىڭ ھەممەسى يېمەشلى بولامۇ ؟

اورمان .

كوب آغاچلار ئوسه
 طۇرغان يىرگە ” اورمان “
 دىلر . اورماندە ايمەن ،
 نارات ، چىرشى ، قاين ،
 اوساق ، زىرك ، آرتش ، ئۇرەنگى قاراما ، قوواق ،
 طال ، زىپى كوك آغاچلار ئوسه لر . آلما ، شمرط ،
 مېلەش بالان ، گل و قورا آغاچلار دە اورمانلردە
 ئوسه لر . اورماندە آغاچلار آراسندە تۇرلى
 يافراقلى و تۇرلى چەچەكلى ئولەنلر ھم
 كۇبشەلر و جىلەكلردە ئوسه . اورماندە ئوسكان
 ظور آغاچلارنى كىسۇب بورەنە ياسىلر . بورەنەگە
 ياراماغان آغاچلارنى كىسۇب اوطن ايتەلر .
 بورەنەلردن ئۇيلر سالالر . يووان بورەنەلرنى
 يارۇب طاقتا ياسىلر . اورماندە تۇرلى جەنلكلر
 و تۇرلى قۇشلر طۇرالر . آيولر ، بورئىلر ،
 تۇلكىلر ھم قويانلر كوبسنىچە اورماندە بولالر .

بورەنەلردن نەرسە سالالر .
 يووان بورەنەلرنى يارۇب
 نەرسە ياسىلر ؟ اورماندە
 جەنلكلر ھم قۇشلر طۇرالرمى ؟
 نى اسملى جەنلكلر كوبسنىچە
 اورماندە بولالر ؟

كوب آغاچلار ئوسه طۇرغان
 يىرلرگە نى دىلر ؟ اورماندە
 نىندى آغاچلار ئوسه ؟ اورماندە
 آغاچ آرالرىدە نەرسەلر ئوسه ؟
 اورماندە ئوسكان ظور آغاچلردن
 نەرسە يانلر ؟

قر .

آول چیتندە
اورمانسز ییرلرگه
”قر“ دیلر. آشلق
ئوسه طۇرغان

قرلرغه ”باسو“ دیلر. پیچەن ئوسه طۇرغان
ایککو ییرلرگه ”بۇلۇن“ دیلر. هر اولده ئۇچ
باسو بولا: آرش باسوونده آرش ئوسه؛ صابان
باسوونده صابان آشلقی ئوسه؛ طاقر باسوده
آشلق ئوسمی، ئوله نلرگنه ئوسه؛ اول ئوله نلرنی
کتوده گئی حیوانلر آشاب یۇریلر. باسوده
ئوسکان آشلقلرنی اوراق بله اورالر، بۇلۇنده
ئوسکان پیچە نلرنی چالغی بله چابالر. پیچە نلرنی
بۇلۇنغه بۇغۇل ایتوب ئویهلر. اول پیچە نلرنی
قش کونی آتلرغه، صییرلرغه هم صارقلرغه آشاتالر.

طاقر باسوده نهرسه ئوسه؟ اول
ئوله نلرنی کملر آشاب یۇریلر؟
باسوده ئوسکان آشلقلرنی نی بله
اورالر؟ بۇلۇنده ئوسکان
پیچە نلرنی نی بله چابالر؟
پیچە نلرنی بۇلۇنغه نهرسه ایتوب
ئوبهلر؟ پیچە نلرنی کملرگه آشانالر؟

آول چیتندە اورمانسز ییرلرگه
نی دیلر؟ آشلق ئوسه طۇرغان
قرلرغه نی دیلر؟ پیچەن ئوسه
طۇرغان؛ ایککو ییرلرگه نی دیلر؟
هر اولده نیچه باسو بولا؟
آرش باسوونده نهرسه ئوسه؟
صابان باسوونده نهرسه لر ئوسه؟

آشلىقلار .

باسولردە اۇشبو آشلىقلار ئوسە:

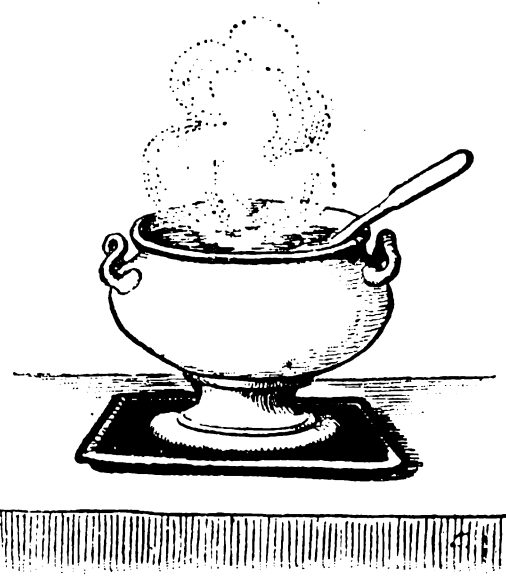
آرش، بۇداي، بۇراي،
آرپا، سۇلى، قارا بۇداي،
دۇگى، بۇرچاق، ياسماق،

طارى، كىندىر ھەم جىتن. ئوسۇب ئولگرگاج
آشلىقلارنى اورالار، اورغاچ كۈلتە ايتۇب بەيلىلەر،
كۈلتەلرنى اندىرلرغە طاشۇب كىبەن ايتۇب
ئۇيۇب قويالار. آشلىق كۈلتەلرن اندر طاباغئەنە
تزۇب چاباغاج بلە صوغالار. صوغلىغاچ آلاردن
اۇرلىقلر قۇيلا. اۇرلىقلارنى صوورۇب چۇبىلرندىن
صافلىلەر. صافلانغان اۇرلىقلارنى تىرمەنلرگە
اىلتۇب يا اۇن يا يارما ايتەلر. اۇنلردن
كومەچلر، اىپىلر، قاتلامالر، پەرەمەچلر،
باورساقلر، قابارتمالر، لەوەشلىر، اوماچلر ھەم
طۇقماچلر پشەرلر. يارمالردن پلاو، پوتقا،
بەلش، گۇبەدىيە، بۇككان، طوترما ھەم ئۇيۈە پشەرلر.

صوغالار؟ صوغلىغاچ كۈلتەلردن
نەرسەلر قۇيلا؟ اۇرلىقلارنى
چۇبىلرندىن نىچك ايتۇب صافلىلر؟
صافلانغان اۇرلىقلارنى قايا اىلتۇب
اۇن يا يارما ايتەلر؟
اۇنلردن نىلر پشەرلر؟
يارمالردن نىلر پشەرلر؟

باسولردە نى اسملىق آشلىقلر
ئوسە؟ ئوسۇب ئولگرگاج
آشلىقلارنى نى ئشلىلر؟ اورغاچ
نەرسە ايتۇب بەيلىلر؟ كۈلتەلرنى
اندىرغە طاشۇغاچ نەرسە ايتۇب
ئۇيۇب قويالار؟ كۈلتەلرنى اندىر
طاباغئەنە تزۇب نى ئشلىلر؟ نى بلە

طَعَام.

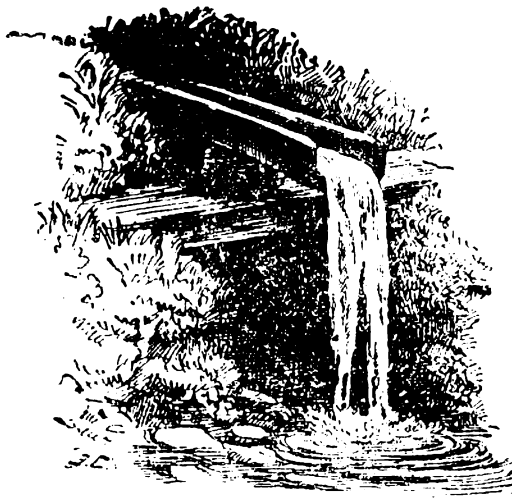

كشى آشى طۇرغان نەرسەلەرگە "طعام" دېيىلە. كشى بىك كۈب تۇرلى طعام آشى. بو طعاملارنىڭ ايڭ

كېرەكلەشى ايپى بلە كومەچدر. ايت، ماي هم شېكەر ذاتلرئ كشىگە بىك فائىدەلى بولسەلدە، كشى آلاردن باشقەدە طويۇب طۇرا آلا، اما ايپى ذاتىدىن باشقە هيچ طۇرا آلمى، اوروغە صابشا. مسلمان كشى طعام ذاتىنىڭ همەسن قىدرلەرگە كېرەك. اسلام دىنىدە طعام ذاتى قىدرسىز اورنغە قويۇ، طاشلاو، طابتاو هيچ درست توگل. والچىغى يىرگە تۇشۇب طايتالماسۇن ئۇچۇن يۇرى يۇرى آشاودە يارامى.

<p>قىرلىشى نەرسەلەر؟ مسلمان كشى طعام ذاتى قىدرلەرگە تېشىلىشى؟ طعام ذاتى قىدرسىز اورنغە طاشلارغە يارىمى؟ طابتارغە يارىمى؟ يۇرى يۇرى آشارغە يارىمى؟</p>	<p>كشى آشى طۇرغان نەرسەلەرگە نى دېيىلە؟ طعاملارنىڭ ايڭ كېرەكلىسى نەرسەلەر؟ ايت، ماي، شېكەر ذاتلرئ فايداللىمى؟ كشى بو ذاتلردن باشقە طۇرا آلامى؟ كشى ايپى ذاتىدىن باشقە طۇرا آلامى؟ طعاملارنىڭ ايڭ</p>
---	--

صو •

صوده طعام كوك بىك
 كيره كىلى نهر سه. طور
 حيوانلرنىڭ هيچ بوسى
 صوسز طور االمى.
 كشى ده صوسز طور

المى، هر كۈن چەي ياشولپا ايتۇب صو ئچە.
 صالحن صونى كوپ ئچەرگە برده يارامى.
 تيرلەگان كۈينچە صالحن صو ئچكان كشىلرنىڭ
 كوبسى ئولەر. كوللردە يلغالردە صو بىك
 كوب بولا. يير استندە دە صو بار. چيشمە
 صولرى، قوي صولرى يير استندن كىلەر.
 جەي كۈنندە بۇلۇطلردن دە يا كغر يا بۇظ
 بۇلۇب همان صو ياوا. آغاچلر، أشلقلر هم
 ئولەنلر صوسز ئوسمىلر. شونىڭ ئۇچۇن يا كغر
 ياوماسە، باقچە دە غى ئوسمىلرگە صو سىبەلر.
 بالقلر طور صولرنىڭ ئچىندە طورالر. قازلر،
 ئوردە كلر صونىڭ ئوستندە يۇزۇب يۇرىلر. جەي
 كۈنندە يۇزە بلگان كشىلر صوده قۇينالر.
 يۇزە بلمەگان كشى صوده باتۇب ئولە.

دنياده صو كوبمى؟ كوللردە، يلغالردە
 صو كوب بولامى؟ يير استندە
 صو بارمى؟ چيشمە هم قوي صولرى
 قايدىن كىلەر؟ جەي كۈنندە بۇلۇطلردن

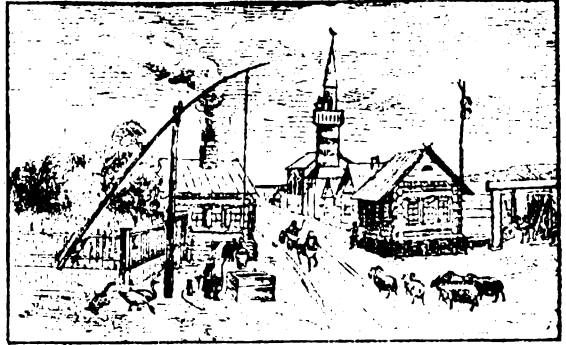
صوده طعام كوك كيره كلتمى؟ حيوانلر
 صوسز طور االمى؟ كشىلر صوسز
 طور االمى؟ تيرلەگان كشىگە
 صالحن صو ئچەرگە يارمى؟ نى بولا؟

بالقىر قايدە طورالر؟ فازلر ئورده كلر
 قايدە يۇزوب يۇربلر؟ صوده نيندى
 كشتلر قۇينالر؟ يۇزه بلمه گان كشتگه
 صوده قوينۇرغە ياريمى؟ نى بولا؟

صو تۇشەمى؟ بۇلۇطلردن تۇشكان
 صوغە نى دىبلر؟ آغاچلر، ئۇلەنلر
 صوسز ئوسە آلارمى؟ باقچەدەغى
 ئوسملىكلرگە نى ئۇچۇن صو سىبەلر؟

آول.

باسولر آراسئنه
 سالنغان ككوب
 يۇرطلرغە «آول»

دىبلر. قايسى آوللر بىك كچكنە بولالر،
 قايسى آوللر بىك ظور بولالر. كچكنە آوللردە
 قرق ايللى گنە يۇرط بولا. ظور آوللردە بر نيچە
 يۇز يۇرط بولا. مسلمان آوللر ئنك ھمەسندە
 بر مسجىد بولا. ظور راق آوللردە ايكئشەر مسجىد
 بولا. بيش آلتى مسجىدلى بىك ظور آوللردە
 بار. ايكى مسجىدلى آول ايكئگە بولنگان
 بولا. بو بولكلر «محلە» دىب آتالالر. ھر
 محلەنك كشتلرئ نماز اوقۇرغە اوز مسجىدلرئنه
 بارالر. ھر محلەدە ايكى مکتب بولا. بر مکتبەدە
 اير بالالر اوقىلر، ايكىنچى مکتبەدە قز بالالر
 اوقىلر. اير بالالرغە سىبقنى معلملر اوقئتالر.
 قز بالالرغە معلملر اوقئتالر.

بو بولكلر نى دىب آنالار؟
 محله كىشلرى مسجد كه نى ئوچون
 بارالار؟ هر محلهده نىچە
 مکتەب بولا؟ بو مکتەبلرنىڭ بىرسى
 كىملر اوقى؟ ايگنچىسىندە كىملر اوقى؟
 ايرىبالارغە سىقنى كىملر اوقى؟
 قىزىبالارغە كىملر اوقى؟

باسوار آراسىنە سالغان يۇرتلارغە
 نەرسە دىلر؟ اوللرظور بولالرمى؟
 كچكنە اوللردە نىچە يۇرت بولا؟
 ظور اوللردە نىچە يۇرت بولا؟ مسلمان
 اوللرنىڭ مسجد بولامى؟ ظور
 اوللردە نىچە مسجد بولا؟ ايكى
 مسجدلىق اول نىچە بولك بولا؟

شەھەر •

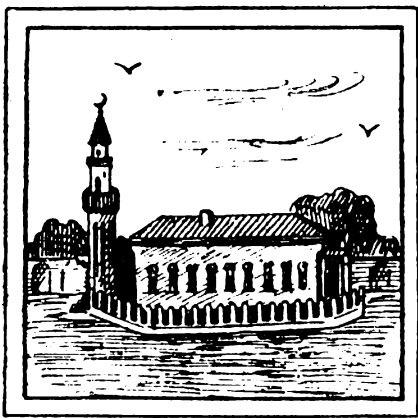
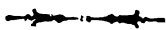
شەھەرلر اوللرغە قاراغاندە
 بىك ظور بولالار. ايكى كچكنە
 شەھەردە بىر مىڭ قدر يۇرت

بولا. تورەلر، بايلر، سودا گىرلر ھىم ھىللى كىشلر
 كۆبىسىنچە شەھەرلەردە تۇرالار. شەھەرلەردە كىبىتلر
 كۆب بولا. كىبىتلەردە تۇرلى ماللر. ساتالار شەھەر
 خلقى ايكىن ايكىمى، آلار اشلقنى كىبىتلەردىن
 ساتۇب آلار. كىبىت اىيەلرلى اشلقنى اول
 كىشلەردىن ساتۇب آلار. اول كىشلرلى اشلق
 ساتۇب آلغان آقچەلرئىنە شەھەر كىبىتلەردىن
 ئوزلرئىنە كىرەك نەرسەلەرنى ساتۇب آلار.
 كىيىملىكلر، ساماۋرلر، چىنياقلر، تىمىر ذاتلرلى
 شەھەر كىبىتلەردە ساتىلا. اول كىبىتلەردە گى

ماللرنى دە اول سودا گەرلىرى شەھەر كىبىتلەرنىڭ الۇب قايتالار.

كىبىت اىيەلىرىنى ئاشلىقنى كەمىن
 آلار؟- اول كىبىتلەرنى ئاشلىق ساتىۋېتىش
 آلغان آفچەلەرنى شەھەر كىبىتلەرنىڭ
 نەرسەلەر آلار؟ شەھەر كىبىتلەرنىڭ
 نەرسەلەر ساتىۋېتىش؟ اول كىبىتلەرنىڭ دە
 ماللەر بولامى؟ اول سودا گەرلىرى
 اول ماللەرنى قايدىن الۇب قايتالار؟

شەھەرلەر اولغە قاراغاندە ظور بولامى؟
 اىك كىچىك شەھەرلەردە از بولغاندە
 نىچە يۇرت بولا؟ شەھەرلەردە كەلەر
 طۇرالار؟ شەھەرلەردە كىبىتلەر كۆپ
 بولامى؟ اول كىبىتلەردە نەرسەلەر
 ساتالار؟ شەھەر خەلقى اىگن اىگەمى؟
 آلار ئاشلىقنى كەلدىن ساتىۋېتىش آلار؟

مسجد .

مسجد نماز اوقى طۇرغان
 يۇرت . مسجددە ھەر كۈن
 بىش وقت نماز اوقىلا .

جمعه كۈنلەرنىڭ مسجددە جمعه نمازى اوقىلا ،
 عيد كۈنلەرنىڭ عيد نمازلىرى اوقىلا . مسجددە
 فرض نمازلىرى امامغا اىيەرىۋېتىش اوقىلار . امام
 مسجدنىڭ تورىدە مىراب ياندىدا طۇرا ، مىھلە
 خەلقىنىڭ آرتىدىن تىزىلەر . مسجد تورىدە اوڭ
 ياقىدا مىنبەر بولا . جمعه كۈنلەرنىڭ اماملار مىنبەرگە

مَنْوُب خُطْبِه اوقىيلر، خَلْقَه وَعَظ سۇيلىيلر.
 شَهْرلَر دَه مَسْجِدلَر كُوب بولالار. اسلام يۇرطلرندە
 ئۈچ يۈز مَسْجِدلى ظور شَهْرلَر دَه بار. ھەر مَسْجِدنىڭ
 بىر مَنارە سى بولا. مَنارە غە مَنوُب مۇذنىلر اذان
 ئەيتەلر.

نەرسە بولا ؟ جەمە كۈنلرندە
 اماملر مَنبەرگە مَنوُب نى ئىشلىيلر ؟
 شَهْرلَر دَه مَسْجِدلَر كُوب بولامى ؟
 ھەر مَسْجِدنىڭ ئۈستىندە قالقۇب
 طۇرغان نەرسە سى بولا ؟
 مَنارە غە مَنوُب مۇذنىلر نى
 ئىشلىيلر ؟

مَسْجِد نىندى يۇرط ؟ مَسْجِدلَر دَه
 ھەر كۈن نىچە وقت نماز اوقۇلا ؟
 جەمە كۈن مَسْجِدلَر دَه نىندى نماز
 اوقۇلا ؟ عيد كۈنلرندە نىندى
 نمازلر اوقۇلا ؟ مَسْجِد دَه فرض
 نمازلرنى كىمگە ايپەرۇب اوقىيلر ؟
 امام قايدە طۇرا ؟ مەلە خَلقى قايا
 تزلەلر ؟ مَسْجِد تورندە اوڭ باقدە

مَكْتَب.

يەش بالالار اوقى طۇرغان يۇرطقە «مَكْتَب»
 دىلر. مَكْتَبدە بالالار مسلمانچە اوقۇرغە ھەم
 يازارغە ئۇيرەنەلر، دىن وادىكە ھەم تۇرلى
 علمگە ئۇيرەنەلر. قايسى مَكْتەبلردە بالالار روسچە
 اوقۇرغە، يازارغە ھەم سۇيلىلەشۇرگە ئۇيرەنەلر.
 مَكْتَبدە بالالارغە سېقىنى مَعْلَملار يا مَعْلَمەلر

اوقۇتالار ، روس تىلىن اوچىتىللىر ياكە
 اوچىتلىنىتسەلر ئۇيۇرەتەلر. مەكتەپدە بالالار درس
 وقتىندە هيچ اوينايمىلر، مەلّم يامەلّمەلرنىڭ
 سوزلرن طۇگلاب آدب بلە گنە او طئۇرالر.

مەكتەپلردە بالالارغە سېقىنى كەلر
 اوقۇتا؟ روس تىلىن كەلر اوقۇتا؟
 مەكتەپدە درس وقتىندە بالالار
 اوينايمىلرمى؟ كەلرنىڭ سوزلرن
 طۇگلاب او طئۇرالر؟

بەش بالالار اوفى طۇرغان
 بۇرطقە نى دىلر؟
 مەكتەپدە بالالار نىلرگە ئۇيۇرەنەلر؟
 مەكتەپلردە روسچەغە ئۇيۇرەنەلمى؟
 مەدرەسەلردە شاگردار نىلر اوقۇبلر؟

علم و هنر .

علم بلك دىگان سوز. هنر فايدالى كسب
 دىگان سوز. بلكلى كىشىگە "عالم" دىلر.
 بلكىز كىشىگە "نادان" دىلر. كىسبلى كىشىگە
 "هنرمند" دىلر. علمى دە، هنرى دە بولماغان
 كىشىگە قارا ئىشچى دىلر. عالم كىشىلر قىدرلى
 بولالار، هنرمند كىشىلر باي بولالار. قارا
 ئىشچىلر كوبىنچە فقير بولالار. دنياده عالم
 يا هنرمند بولغان كىشىلر گنە بختلى بولالار.
 نادانلر، هنرسزلر كوبىنچە بختىز بولالار.

ئلكى زماندە علم وھنر ئۇيرەنو چىتن
بولغانلىقدن كوب كشى نادان ھم ھنرسز بولۇپ
قالغان. بو زماندە علم ئۇيرەنودە، ھنر
ئۇيرەنودە آساتلاندى. ايندى سز يا علم
ئۇيرەنوب عالم بولۇرغە تيشلى يا كە بر
ھنر ئۇيرەنۇب ھنرمند بولۇرغە تيشلى.

دنيادە نيندى كشىلر گنە بختلى
بولالار؟ نادانلر ھنرسزلر بختلى
بولالرمى؟ ئلكى زماندە كشىلر
نى ئوچون نادان وھنرسز بولۇپ
قالغانلر؟ حاضر بو زماندە علم وھنر
ئۇيرەنو آسانلاندىمى؟ ايندى سز
نادان وھنرسز بولۇپ قالورسىمى؟
علم ئۇيرەنسه كز، نى بولورسىز؟
ھنر ئۇيرەنسه كز، نى بولورسىز؟

علم نى ديگان سوز؟ ھنر نى
ديگان سوز؟ بلكلى كشىگە
نى ديلر؟ بلكسز كشىگە نى
ديلر؟ كسبلى كشىگە نى ديلر؟
علمدە ھنرىدە بولماغان كشىگە
نى ديلر؟ نيندى كشىلر قدرلى
بولالار؟
نيندى كشىلر باي بولالار؟
قارا ئشچىلر باي بولالرمى؟

ئۇي ئىچى.

أول ئۇيلارنىڭ كوبىسى بىرگىنە بولمەلى بولا. ھەر ئۇيدە بىر مېيچ، بىر تور سەككى، بىر يان سەككى، بىر تەڭكەل، اورندىقلار، بىر ئۈستەل، بىر اشكاف بىر نېچچە شورلك بولا. مېچكە اوطن ياغۇب ئۇيىنى يىلتالار ھەم ايپى كۈمەچ پىشەرلەر. سەككىدە ياتالار. يان سەككىگە، تەڭكەلگە ھەم اورندىقلارغە اوطئرالار. ئۈستەلدە آشيلار؛ اشكافقە صاوتلار، شورلكگە كىتابلار

قويالار. شەر ئۇيلىرىنىدە بولمىلار كۆپ بولالا؛
 قوناق بولمىسى، يازو بولمىسى، يۇقى
 بولمىسى، آش بولمىسى، يۈۈنۈ بولمىسى
 ھەم آشخانىە. قوناق بولمىسىنىدە قوناقلىرى
 اوطۇرالار؛ يازو بولمىسىنىدە اوقىلار ھەم يازالار؛
 يوقۇ بولمىسىنىدە يۇقىلىرى؛ آش بولمىسىنىدە
 آش ئىشلىرى ھەم چەي ئىچەلەر؛ يۈۈنۈ بولمىسىنىدە
 يۈۈنالار؛ آشخانىدە آش پىشەرلەر ھەم سامور قويالار.

نەرسەلەر قويالار؟ شەر ئۇيلىرىنىدە
 نى اسمى بولمىلار بولالا؟ قوناق
 بولمىسىنىدە كىلر اوطۇرالار؟ يازو
 بولمىسىنىدە نى ئىشلىرى؟ يۇقى
 بولمىسىنىدە نى ئىشلىرى؟ آش
 بولمىسىنىدە نى ئىشلىرى؟ يۈۈنۈ
 بولمىسىنىدە نى ئىشلىرى؟ آشخانىدە
 نى ئىشلىرى؟

آول ئۇيلىرى نىچە بولمىلار
 بولالا؟ ھەر ئۇيدە نىچە مىچ بولالا؟
 آول ئۇيلىرىنىدە مىچدىن باشقە نەرسەلەر
 بولالا؟ مىچكە نى ئۈچۈن اوطن
 ياغالار؟ ايبى كۈمە چىنى قايدە
 پىشەرلەر؟ سەككىدە نى ئىشلىرى؟
 يان سەككى، تەككەل ھەم
 اورندىلار نى ئۈچۈن كىرەك بولالا؟
 ئۈستەلدە نى ئىشلىرى؟ اشكافقە

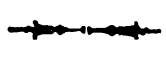
يۇرط .

ايشك آلدى ئەيلەنەنىدە بولغان قارالدىلارنىڭ
 ھەسەنىدە يۇرط دىلەر. يۇرط ئىچىدە ئۇيدىن
 باشقە آمبار، كلەت، لاپاس، آبزار، مۇنچا ھەم

باز اسملى قارالدئىلر بولا. طرانتاسلر هم آت
 جەھازلرى آمباردە بولا. كلەتكە آشلق اۇرقلارن
 هم اۇنلرنى قويالر. لاپاسدە آربالر، چانالر هم
 اوطنلر طۇرا. آبزارلردە آتلر، صيديرلر،
 صارقلر هم كەجەلر طۇرالر. مۇنچادە تيرلەب
 يونالر. بازغە ايت، سۇت كوك نەرسەلرنى
 قويالر. يۇرط ئەيلەنەسى قۇيما بلە قۇرشالغان
 بولا. يۇرتقە قابقان كرەلر. ئۇيگە ايشكدن
 كرەلر. قايسى يۇرطلردە ايكى ئۇي بولا:
 آق ئۇي، قارا ئۇي. آق ئۇيدە يۇرطنىڭ ايبەلرى
 طۇرالر، قارا ئۇيدە يالچىلر طۇرالر.

نيك؟ يۇرط ئەيلەنەسى نى بلە
 قۇرشالغان بولا؟ يۇرطقە قايدن
 كرەلر؟ ئۇيگە نيدن كرەلر؟
 قايسى يۇرطلردە ايكى ئۇي
 بولام؟ نى اسملى ئۇيلر؟ آق
 ئۇيدە كملر طۇرالر؟ قارا ئۇيدە
 كملر طۇرالر؟

ايشك آلدى ئەيلەنەسندە
 بولغان قارالدئىلرغە نى ديلر؟
 يۇرط ئچندە نى اسملى قارالدئىلر
 بولا؟ آمباردە نەرسەلر بولا؟
 كلەتكە نەرسەلر قويالر؟
 لاپاسدە نەرسەلر طۇرا؟ آبزارلردە
 كملر طۇرالر؟ مۇنچادە يونالرمى؟
 بازغە نيندى نەرسەلر قويالر؟

تۇسلىرى .

تۇس اسملىرى طوغز: آق، قارا، صۇرى، قزل،
 آل، صارى، يەشل، كوك، زەگگەر. قار آق بولا.
 كومر قارا بولا، كۇل صۇرى بولا. قان قزل
 بولا. بيت آل بولا. ليمون صارى بولا. ئولەن
 يەشل بولا. چەچەكلرنىڭ قايسىلىرى كوك،
 قايسىلىرى زەگگەر بولا. آل، قزل، آق ھەم صارى
 چەچەكلردە بولا. دنيادە بو طوغز تۇسدىن
 باشقە تۇسدە بولغان نەرسەلردە بار: مېلەوشە
 بلە آپىلسىن تۇسلىرى بو طوغز تۇسكە باشقە.
 ئۇرلى تۇس بلە تۇسلەنگان نەرسەلرگە چووار
 دىلر. اتلر تۇسلىرىنە قاراب طورى، جىرەن،
 كۇرەن، قۇلا، آلا، كوك دىب اتالالر. كوك
 ات يەش وقتىندەغىنە كوك تۇسلى بولا،
 قارتايغاچ آب آق بولا.

صارى بولا؟ نەرسە يەشل بولا؟
 نەرسەلر كوك يا زەگگەر بولالر؟
 آل يا قزل چەچەكلر بولامى؟
 آق يا صارى چەچەكلر بولامى؟

تۇس اسملىرى نېچە؟ نېلر؟
 نەرسە آق بولا؟ نەرسە قارا
 بولا؟ نەرسە صۇرى بولا؟ نەرسە
 قزل بولا؟ نەرسە آل بولا؟ نەرسە

بولامى؟ جىرەن ات بولامى؟
كۆرەن ات بولامى؟ فۇلا ات
بولامى؟ آلا ات نىچە تۇسلىق
بولا؟ كوك ات فاي وقتىدە كوك
بولا؟ قار تايغاچ نى تۇسلىق بولا؟

مىلەوشە نى تۇسلىق؟ آپىلسىن
نى تۇسلىق؟ چىيە نى تۇسلىق؟
بالان نى تۇسلىق؟ شەرت نى
تۇسلىق؟ كەغەز نى تۇسلىق؟
تۇرلى تۇس بىلە تۇسلەنگان
نەرسە گە نى دىلەر؟ طورى ات

كۈنلەر .

كۈندىز ياقىتى بولا، تۈنلە قارا كىيى بولا.
ياقىتى وقتىقە كۈن دىلەر. قارا كىيى وقتىقە تۈن
دىلەر. كۈندىزنىڭ ياقىتىلغى قۇياشدىن بولا.
قۇياش ايرتە بلە چىغا، كىچ بلە باتا. قۇياش
باتقاچ ياقىتىلق بتە، شول وقتىدە تۈن باشلانا.
كۈندىز اۈلى كىشلىر ئىش ئىشلىلەر، بالالار سىبق
اوقىلەر. تۈنلە ھەر كىم يۇقلاپ يال ايتە.

بر اتنادە يىمىدى كۈن بولا:

جمعه، شنبه، يکشنبه، دوشنبه، سه‌شنبه،
چهارشنبه، پنجشنبه. جمعه كۈن بالالار سىبق
اوقىمىلەر. اۈلى كىشلىردە كىوب ئىشلەمىلەر. جمعه
كۈن ھەر كىم بەيرەم ايتە: يۈولغان كىيىملىر كىيە،
تەملىنىشىلر اشى. اۈلى كىشلىر جمعه كۈن مەسجىدكە
بارۇب جمعه نمازى اوقىلەر.

كۈندز قاراڭغى بولامى؟
 ياقتى؟ وقتقە نى دىلر؟ قاراڭغى
 وقتقە نى دىلر؟ كۈندز نىڭ ياقىلغى
 نىدن بولا؟ قۇياش قاي وقتدە
 چغا؟ قاي وقتدە باتا؟ قۇياش
 باتقاچ ياقىلغى قالامى؟ تۈن قاي
 وقتدە باشلانا؟ كۈندز اولغى
 كىشىلر نى ئىشلىر؟ بالالار نى
 ئىشلىلر؟ تۈنلە ھر كىم نى ئىشلى؟

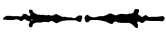
بر آتئادە نىچە كۈن بولا؟ كۈنلرنىڭ
 اسملىرى نىچە؟ جەمە كۈن بالالار
 سىبىق اوقىلارمى؟ اولغى كىشىلر
 كىوب ئىشلىلر مى؟ جەمە كۈن
 بەيرەم اينەلر مى؟ يولغان كىيىلر
 كىيەلر مى؟ تەملىق آشلار آشلىر مى؟
 جەمە كۈن اولغى كىشىلر مسجد كە
 بارالرمى؟ آندە نىندى نىماز
 اوقىلر؟

ياز كۈنى.

ياز كۈنىدە كۈنلر يىلئنا، قارلر ئىرى،
 اورامىدە گرلەوك آغا. بۇلۇنلردە صولر طاشى،
 قار آستىندىن يىير چغا، يىردىن ئولەنلر چغا.
 ياز كۈنىدە آغاچلر يافراق يارالر، چەچەك
 آتالر. يىير كىيىكچاچ صىيرلر، صارقلر، كەجەلر
 كىتوگە چغالر. آلار قردە ئولەن آشاب يۇرىلر.
 ياز كۈنى بالالار سىبىقدىن طوقتىلر. قارلر
 بتۇب يىيرلر كىيىكچاچ اوللردە صابان طويى
 بولا. صابان طويىدە كۈرە شەلر، يۇگرۇب
 اوزشالر، آتلىر اوزشدرالر. صابان طويىدىن
 صوڭ اول كىشىلرئ باسودەغى يىيرلرنى صوقالىلر،
 آشلىقلر چەچەلر. توتەل باقىچەسئنه بەرە كىگى،
 صوغان او طئرتالر.

ياز كۈنىدە كۈنلر يىلىنىمى؟
 قارلر ئرىمى؟ اورامدە نەرسە لىر
 آغا؟ بۇلۇنلردە نەرسە لىر طاشى؟
 قار آستىدىن نەرسە چغا؟ بىردىن
 نەرسە لىر چغا؟ ياز كۈنىدە
 آغاچلر نەرسە يارالر؟ چە چەك
 آتالرمى؟ بىر كىبكاچ صبىرلر،
 صارقلر، كە جەلر قايا چغالر؟ اول

حيوانلر فردە نەرسە آشىلر؟
 ياز كۈنىدە بالالر سبقدىن
 طوقتىلرمى؟ قارلر بتۇب بوللر
 كىبكاچ اوللردە نىندى طوي
 بولا؟ صابان طويىدە نىلر ئشلىلر؟
 صابان طويىدىن صوك آول كشتلرئ
 باسودە غى بىرلرنى نى ئشلىلر؟
 تونەل باقچە سئنه نەرسە او طئرتالر؟

جەي كۈنى.

جەي كۈنىدە كۈنلر كوبسنىچە ئسى بولا.
 تۇنلردە يىلى بولا. هوا يىلى بولغانلىقدىن جەي
 كۈنىدە مېچىلرگە ياقمىلر، تەرەزەلر ئەچك
 بولا. اول كشتلرئ كلەتلردە يۇقلىلر. جەي
 كۈنىدە كۈنلر قۇياشلى بولا. قايسى كۈنلردە گنە
 هوا بۇلۇطلئ بولا. بۇلۇطلئ كۈنلردە قاي
 وقتدە كوك كوكرى، يەشنى يەشنى، ياگىغر
 ياوا. قاي وقتدە بۇظادە ياوا. جەي كۈنىدە
 اورماندە آغاچلر، بۇلۇنىدە پچەنلر، باسودە
 أشلىقلر ئوسەلر. كۇبشەلر، قاقئلر ھم جىلە كلردە
 اورماندە جەي كۈنىدە ئوسەلر. جەي اورتاسىدە

۱. اول كىشىلر ئۇ بۇلۇنلردە ئوسكان پىچەنلرنى
 چابالار، آرش باسوونىدە ئولگىرگان آرشلرنى
 اورالار، چابىلغان پىچەنلرنى جىيالار، اورلغان
 آرشلرنى اندرلرغە طاشىلار. بو وقتقە ئش
 ئۇستى دىلار. جەي آخرىدە صابان باسوونىدە
 صابان آشلىقلىرىدە ئوسۇب يىتەلار. باقچەلردە
 آلمار ھەم چىيەلردە پشۇب ئۇلگىرەلار.

جەي كۈنىدە كۈبشەلار، فاقىلار
 ھەم جىلەكلار قايدە ئوسەلار؟ جەي
 اورتاسىدە اول كىشىلر پىچەنلرنى
 نى ئىشلىلار؟ آرشلرنى نى ئىشلىلار؟
 چابىلغان پىچەنلرنى نى ئىشلىلار؟
 آرشلرنى قايا طاشىلار؟ بو وقتقە
 نىندى وقت دىلار؟ جەي آخرىدە
 صابان باسوونىدە صابان آشلىقلىرىدە
 ئوسۇب يىتەلار؟ باقچەلردە
 آلمار، چىيەلر پشەلار؟

جەي كۈنىدە كۈنلر سالقن
 بولامى؟ تۈنلر صوق بولامى؟
 جەي كۈنىدە مېچلرگە باغالارمى؟
 تەرەزەلر ئەچلەمى؟ اول
 كىشىلر قايدە يۇقىلار؟ جەي
 كۈنىدە كۈنلر قۇياشلى بولامى؟
 بۇلۇطلار كۈنلردە بولامى؟
 بۇلۇطلار كۈنلردە نىلر بولا؟
 بۇزدا يارامى؟ جەي كۈنىدە
 اورماندە نىلر ئوسە؟ بۇلۇندە
 نىلر ئوسە؟ باسودە نىلر ئوسە؟

كۈز كۈنى.

كۈز كۈنىدە ھوالر صوونا، كوب كۈنىدە
 ياڭغىر ياوا. اوراملر پىچراق بولا، تۈنلردە
 پىرگە قراو تۇشە، كۈز كۈنى اول خلقى

باسودە ئوسكان آشلىقلىرىنى اورۇب اندرلىرغە
 طاشىلىر، باقچەدە ئوسكان بەرە گىگىلىرىنى
 آلۇب بازلىرغە طاشىلىر. كۆز كۈنىنى اول خلقى
 بىك باي بولا. اندرلىرىدە كىبەن، كلەتلىرىدە
 آشلىق، بازلىرىدە بەرە گىگى بىك كوپ بولا.
 اوزلىرىدىن آرتقان ماللىرىنى اول كىشلىرى شەرلىرگە
 ايلتۇب ساتالىر. كۆز كۈنىدە بالالىر مكىتبلرگە
 بارۇب سىبق اوقى باشلىلىر. كۆز آخرىدە يا گىغر
 اورنىئە كوكن قار ياوا باشلى، هوالر صالحئنايا.
 كىشلىرىلى كىمىلر كىيۇب يۇرى باشلىلىر.
 تەرەزەلىرگە ئىچكى راملىرىنى قويالىر. ايشكىلىرىنى
 كىيىز يا چىپتا بىلە تۇرەلىر.

نەرسەلىر كوپ بولا؟ ئوزلىرىدىن
 آرتقان آشلىقلىرىنى اول كىشلىرىنى
 قايا ايلتۇب ساتالىر؟ كۆز كۈنىدە
 بالالىر مكىتبلرگە بارۇب نى ئىشلى
 باشلىلىر؟ كۆز آخرىدە يا گىغر
 اورنىئە كوكن نەرسە ياوا؟
 هوالر يلى بولامى؟ كىشلىرى نىندى
 كىمىلر كىيۇب يۇرىلىر؟
 تەرەزەلىرگە نەرسە قويالىر؟
 ايشكىلىرىنى نى ئىشلەتەر؟

كۆز كۈنىدە هوا صونامى؟
 كوپ كۈندە يا گىغر ياوامى؟
 اوراملىر قۇرى بولامى؟ تونلىردە
 بىرگە نەرسە تۇشە؟ كۆز كۈنىدە
 اول كىشلىرىنى باسودە ئوسكان
 آشلىقلىرىنى نى ئىشلىلىر؟ توتەل
 باقچەسندە ئوسكان بەرە گىگىلىرىنى
 قايا طاشىلىر؟ كۆز كۈنىنى اول
 خلقى باي بولامى؟ اندرلىرىدە،
 نەرسەلىر كوپ بولا؟ كلەتلىرىدە
 نەرسەلىر كوپ بولا؟ بازلىرىدە

قش كۈنى .

قش كۈنىدە ھوا بىك سالقن بولا . كىشلىر ئۈستلىرىنىڭ تون ، باشلىرىنىڭ يىلى بورك ،
اياقلىرىنىڭ كىيىمىنىڭ ، قوللىرىنىڭ بىيەلى كىيىمىنىڭ ،
يۈزلىرى . ھەر كۈن مىچلىرىگە اوپتىلىرى ياغۇب
ئۈيلىرىنى يىلىتىلىرى . كۈب يىزىلىرىدە قش كۈنىدە
يىزى ئۈستى ئاب اق قار بىلە قابلىنا . ئاربا يوللىرى
كومىلى . ئاتلىرىغا ئاربا اورنىنىڭ چانا يىگۈب
يۈزلىرى . بالالىرىدا چانا شوالىرى . قش
كۈنىدە سىيىلىرى ، سارقىلىرىم كەچەلىرى كىتۈگە چىقىلىرى ،
ئىزلىرىدە غىنە تۇرالىرى . قش ئاخىرىدە سىيىلىرىنىڭ
بىزلىرى بولا . بىزلىرى بولغاچ ئالارنىڭ سۈتلىرى
كۈبەيە . قش كۈنى كۈكۈن قار بىك كۈب يىوا .
قار يىواغىنىدە يىلى چىقىسى ، بوران بولا . قش
كۈنى تىشە ھوا سالقن بولغانلىقىدىن كىشلىرى
كۈبىنىچە ئۈيدە ئىشلىرى . قش بىتە باشلاغاچ
ھوا تاغى يىلىنىنا باشلى ، قارلىرى ئىرى . قش بىتكىچ
تاغى ياز باشلىنا .

قش كۈنئەندە هوا يىلى بولامى ؟
 كىشىلەر ئۇستلرئەندە نى كىيەلر ؟
 باشلرئەندە نى كىيەلر ؟ قوللرئەندە
 نى كىيەلر ؟ مېچلرگە ياغالرمى ؟
 نى ئۇچۇن ياغالر ؟ قش كۈنى
 يىر ئۇستى نى بلە قابلانا ؟ آربا
 بوللرئ نى بلە كومئەلە ؟ آربا
 اورنئەندە آتلرغە نەرسە يىيىگەلر ؟
 بالالر طاووردە نى ئىشلىلر ؟ قش
 كۈنئەندە صىيرلر، صارقلر، كەجەلر

كىنوگە چىغالرمى ؟ نىك چىمىلر ؟
 فايا طورالر ؟ صىيرلرئەندە بزاوولرئ
 قش كۈنى بولامى ؟ بزاوولرئ بولغاچ
 صىيرلرئەندە سۈتلرئ نىچىك بولامى ؟
 قش كۈنى كوكىن يا كىر اورنئەندە
 نەرسە ياوا ؟ قش ياواغاندە يىل
 چىقسە، نى بولامى ؟ قش كۈنى كىشىلر
 فايدە ئىشلىلر ؟ قش بىتە باشلاغاچ
 هوالر بىلئامى ؟ قش بىتەكچ نەرسە
 باشلانا ؟

بىشىك يىرى .

ئەللى بەللى ايتەر بو
 ئۇسۇب بويغە يىتكاچدىن
 يۇقلا بالام يۇم كوزك
 كوزلر كنى يۇمغاچدىن
 ئەللى بەللى كۈيلەر مەن
 سىن يۇقۇغە كىتكاچدىن
 بىك قىدرلى بالام سىن
 مېنىم بەغىر پارە م سىن

ئۇسۇب بويغە يىتەر بو
 مەدرسە گە كىتەر بو .
 يۇم يۇم كوزك، يۇم كوزك
 يۇقلا ب كىتەرسك ئوزك
 كىتەرسك ئوزك
 كىتەرسك ئوزك
 سۈيلەر مەن
 جۈيلەر مەن جۈيلەر مەن .
 بىك سۈيە مەن مېن سىنى
 سىن دە سۈيە كور مېنى

آنا آنا.

ای بالالەر، کم سزگه
سز تله گان چاقلرده
سز کچکنه وقتده
بیتملرگزنئی یووب
کم آشاتا صوڭ سزگه
سزنی همان کم سویه
آناغز اول، آناغز
سز بو ایکی کشنی
بیشک کؤین کؤیله گان؟
هکایه لر سؤیله گان؟
همان سزنی قاراغان
چه چگزنئی طاراغان
سؤیله سه گزله بزگه
هر کون او طرتوب تزگه
آناغز کوك آتاغز
عزیزلر ديب آتاغز

آگیندن.

کشی اسملری.

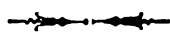
ثابت، حافظ، خالد، ذاکر، شاکر، شامل،
صابر، صادق، صالح، طاهر، ظاهر، عارف،
عادل، فائق، فائز، قادر، قاهر، قاسم،
کامل، مالک، ناصر، نافع، واعظ، هاشم.

ماهره، کامله، فاطمه، فاخره، صابره، عادله،
فاتحه، فاکهه، فائزه، عائشه، رابعه، صالحه،

أَحْمَد، أَنْوَر، أَكْرَم، أَدَهْم، أَسْعَد، أَفْضَل،
جَعْفَر، حَيْدَر، شَوْكَت، رَفَعَت، ظَلَعَت، مَظْهَر،
جَلال، جَمال، كَمال، رَشاد، صَفا، وَفا،
بَشير، حَبيب، خَليل، خَطيب، نَجيب، قَرِيب،
عُثمان، بُرْهان، نُعمان، لُقمان، عِمْران، عَرِبان،
مَحْمود، مَقْصود، مَسعود، مَنصور، مَعْصوم، مَهْدوح.

أَمين - أَمينَه . جَميل - جَميلَه . حَكيم - حَكيمَه .
حَلِيم - حَلِيمَه . خَبير - خَبيرَه . رَحيم - رَحيمَه .
رَشيد - رَشيدَه . سَعيد - سَعيدَه . سَلِيم - سَلِيمَه .
شَهِيد - شَهِيدَه . شَريف - شَريفَه . ظَريف - ظَريفَه .
عَزيز - عَزيزَه . فَرِيد - فَرِيدَه . لَطيف - لَطيفَه .
كَريم - كَريمَه . نَعيم - نَعيمَه . وَسيم - وَسيمَه .

بو اسملرنى بره ر قات كوچرۇب يازغاندن صوڭ بالالر
كوچرميچى يازارغده ئۇيره نۇرگه تيشلى .

ساناۋ .

۱	بر ،	۶	آلتى ،
۲	ايكى ،	۷	يىدى ،
۳	ئۈچ ،	۸	سىيىز ،
۴	دورت ،	۹	طوغز ،
۵	بىش ،	۱۰	اون .

آياقلىرى نىچە بولا ؟
 كۆپچە كلىرى نىچە بولا ؟
 نىچە بارماق بار ؟
 نىچە بارماق بار ؟
 نىچە نىچە بولا ؟
 نىچە بولا ؟

ھەر كىشىدە نىچە آوز بولا ؟
 نىچە بۇرۇن بولا ؟
 نىچە قول بولا ؟
 نىچە كوز بولا ؟
 نىچە قۇشلىرى نىچە بولا ؟
 سەندىك جەبى نىچە بولا ؟

قارشى صفتلر .

يوۋان - نىچكە .	اق - قارا .
كىك - طار .	كوب - آز .
اۋزۇن - قسقا .	ظور - كىچىك .
بىيىك - تەبىئەت .	آور - يىگىل .
ايرى - واق .	قالن - يوقا .

نەرسەلەر كىڭ بولالار؟ نەرسەلەر
 طار بولالار؟ نەرسەلەر اوزۇن
 بولالار؟ نەرسەلەر قسقا بولالار؟
 نەرسەلەر بىيىك بولالار؟ نەرسەلەر
 تەبەنەك بولالار؟ نەرسەلەر ايرى
 بولالار؟ نەرسەلەر واق بولالار؟

نەرسەلەر آق بولا؟ نەرسەلەر
 قارا بولا؟ نەرسەلەر كۆب بولا؟
 نەرسەلەر آز بولا؟ نەرسەلەر ظور
 بولا؟ نەرسەلەر كچككە بولا؟
 طاقتا فالن بولامى؟ كە غەز يوقا
 بولامى؟ بورەنە يىوانمى، چىقىمى؟

صانائو.

۱	بر.	۱۱	اون بر.
۲	ايكى.	۱۲	اون ايكى.
۳	ئۈچ.	۱۳	اون ئۈچ.
۴	دورت.	۱۴	اون دورت.
۵	بىش.	۱۵	اون بىش.
۶	آلتى.	۱۶	اون آلتى.
۷	يىدى.	۱۷	اون يىدى.
۸	سىگىز.	۱۸	اون سىگىز.
۹	طوغز.	۱۹	اون طوغز.
۱۰	اون.	۲۰	يگرمى.

نېچە بولا؟ اون دە يىدى نېچە بولا؟
 اون دە سىگىز نېچە بولا؟ اون دە
 طوغز نېچە بولا؟ ايكى اون
 نېچە بولا؟

اون دە بر نېچە بولا؟ اون دە ايكى
 نېچە بولا؟ اون دە ئۈچ نېچە بولا؟
 اون دە دورت نېچە بولا؟ اون دە
 بىش نېچە بولا؟ اون دە آلتى

قارشى صفتلار.

ياڭما - ايسكى .	قۇرئ - يووش .
صاي - تيرەن .	يائى - صوق .
قاتى - يۇمۇشاق .	ياقتى - قاراڭغى .
قويئ - صييق .	يوغارئ - توبەن .
طورئ - كەكرئ .	ياقن - يراق .

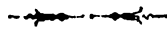

نەرسەلەر ياڭما بولالا؟ نەرسەلەر ايسكى بولالا؟ كول تيرەن بولامى، صاي بولامى؟ طاش قاتئ بولامى، يۇمۇشاق بولامى؟ قامر يۇمۇشاق بولامى، قاتئ بولامى؟ قايماق قويئ بولامى، صييق بولامى؟ سۈت صييق بولامى، قويئ بولامى؟ آرشن طورئ بولامى، كەكرئ بولامى؟ اوراق كەكرئ بولامى، طورئ بولامى؟	كۈل قۇرئ بولامى بووش بولامى؟ قار بووش بولامى، قۇرئ بولامى؟ نەرسەلەر يئى بولالا؟ نەرسەلەر صوق بولالا؟ كۈندز ياقتئ بولامى، قاراڭغى بولامى؟ قاي وقت قاراڭغى بولالا؟ نەرسە يوغارئ بولالا؟ نەرسە توبەن بولالا؟ قراقنمى، يراقمى؟ اورام فردن ياقنمى، يراقمى؟
---	--

صاناو.

۱۰	اون .	۱	بر .
۲۰	يگرهئ .	۲	ايكى .
۳۰	اوطنز .	۳	ئوچ .
۴۰	قرق .	۴	دورت .
۵۰	ايللى .	۵	بيش .
۶۰	آلتمش .	۶	آلتى .
۷۰	ييتمش .	۷	ييدى .
۸۰	سيكسان .	۸	سيگنز .
۹۰	طوقسان .	۹	طوغز .
۱۰۰	يوز .	۱۰	اون .

نيچه بولا؟ آلتى اون نيچه بولا؟
بيدى اون نيچه بولا؟ سيكز اون
نيچه بولا؟ طوغز اون نيچه بولا؟
اون اون نيچه بولا؟

بر طابقر اون نيچه بولا؟
ايكى اون نيچه بولا؟
ئوچ اون نيچه بولا؟ دورت
اون نيچه بولا؟ بيش اون

قارشى صفتلر.

صاو - آورو .

سىمىز - آرق .

باطر - يوواش .

طرش - يالقاو .

كوندەم - قارشى .

اسپاي - طوپاس .

ياخشى - اوسال .

عقللى - يولەر .

زىرەك - آڭغرا .

باي - يارلى .

جومارد - صاران .

يەش - قارت .

صاو كىشى طازا بولامى؟ آورو
طازا بولامى؟ نىندى آت سىمىز
بولامى؟ نىندى آت آرق بولامى؟
باطر قورقامى، يوواشمى؟
طرش كىشى كىوب ئىشلىمى؟
يالقاو كىوبەك ئىشلىمى؟ قوشلغان
ئىشنى كوندەم بالا تىزەك ئىشلىمى،
قارشى بالامى؟ اسپاي بالا ادبلى
بولامى؟ طوپاس بالا نىچك بولامى؟

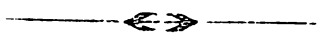
ياخشى كىشى نىندى بولامى؟
اوسال كىشى نىندى بولامى؟ عقللى
كىشى درست اويلىمى يولەرمى؟
زىرەك بالا تىزەك آڭلىمى،
آڭغرا بالامى؟ باينك مالى كىوبەك
يارائىنقىمى؟ فقيرلەرگە جومارد
كىشى كىوب بىرەمى، ئەللە صاران
كىشى بىرەمى؟ يەش كىشى
اولىمى، قارت كىشىمى؟

ئىش •

طنما ئىشلە، ۱، صىبى بل - اللہ دن ئىشلەرگە كۈن
 ئىشلەب آرغاچدن بىرلىگاندر طنچ يۇقلارغە تۈن
 ايرتە طۇرغاچ دە يۈون دە - درسك اوقۇرغە كرش
 طوقتا ماھىچ طۇرما تىك سىن - ھرنى بولسە، تاب برئش
 كور نىچك ئىشلى قۇياش دە - كۈن بوينچە نور چە چە
 قارا گىغئلىق پەردە سن اول - ايرتە طۇرادە ئە چە
 ئورنەك ألۇب شول قۇياش دن - سىن دە ئىشلەسەك ھمان
 كوك يۈزىندە گى قۇياش كوك - يالتىرارساك برزە ن.

طوفايدن.

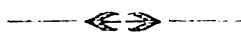

ياز كۈنى •

آپرىل	آيندە	ياز كۈنى	يىتە
سارق،	صىيرلر	كتوگە	كىتە
اول	وقتلىردە	قار بتكان	بولا.
چىرەملر	بلە	بۇلۇنلر	طولا.
باسودە	اتلر	ئولەن	آشىلر
چىچقلر،	قۇشلر	اۋيا	طاشىلر.

بالالار اوينى اورام بوينده
 يۇمۇرقا آشيلر صابان طوينده
 قزدرا قۇياش يلثنا كۇنلر
 قار بوران بولمى قسقارا تۇنلر.

خلق نىظوماتىدىن.

سَبَقْ اوقىتتو.

نَجِيبِ اسْمَلِي بىر بالالار كۇن مَكْتَبِكە
 بارۇب سَبَقْ اوقى ايكان. ئۇيگە قايتقاچ دە
 سَبَقْلرن بىرەر قات اوقى هم يازا ايكان.
 نَجِيبْنىڭ فَرِيدە اسْمَلِي بىر سَكَلئىسى بار
 ايكان. آبيىنىڭ اوقىغانىن كورۇب اول دە
 اوقۇرغە قىزغا ايكان، لىكن اوقى بىلمى ايكان.
 بىر كۇن نَجِيبِ فَرِيدە گە ئوزى اوقۇب چققان
 اَلْفَبائى بىرۇب حَرْفلىر ئۇيرەتە باشلاغان.
 فَرِيدە بىك زىرەك بولغان، نَجِيبِ كورسە تكان
 حَرْفلىرنىڭ ھمەسن طائىئغان، ھىچ بىرسىن
 اونۇتماغان. بىرنىچە كۇنلر اوزغان، ھەر
 كۇن نَجِيبِ فَرِيدە گە اَلْفبا اوقىتقان ھم يازو

يازدرغان. بر آيدن صوڭ فرىدە يىگرەئى
 حرفنى طائىغىغان كوب سوزنى طائوب اوقى
 باشلاغان ھىم يازا باشلاغان. فرىدەنڭ اوقى
 آلا باشلاغانن كورگاچ آتا آنالرى نىجىبىكەدە
 فرىدەگەدە تحسىين قىلغانلر. الفبانى چىققا.
 نىچى فرىدەنى نىجىب ھىمان اوقتقان.

بر آيدن صوڭ فرىدە نىچى
 حرف طائىغىغان؟
 سوزلرنى اوقى آلغانمى، يازا
 باشلاغانمى؟
 برگە سبق اوقىغانلرى ئۈچۈن
 نىجىب بلە فرىدەنڭ آتا آنالرى نى
 قىلغانلر؟ فرىدە الفبانى بترگانچى
 اوقىغانمى؟

نىجىب اسملىع بالا مکتىبە
 اوقىغانمى؟ نىجىب ئۈيگە قايتقاچدە
 سبقلرن اوقىغانمى؟ نىجىبىنڭ نى
 اسملىع سىنگىلىسى بار ايكان؟
 فرىدەنڭ اوقىسى كىلگانمى؟
 اوقى بىلگانمى؟ نىجىب فرىدەگە
 نەرسە اوقىتتا باشلاغان؟ فرىدە زىرەك
 بولغانمى؟ حرفلرنى تىز طائىغىغانمى؟

Казан «Мөхәмәдия» мәдрәсәсенәң гыйльми советы карары белән басыла

Китапны бастыру өчен Апанай мәчәтенең имам-хатыйбы Винерулла-хажы
 Ягыкуб әзерләде

Укучылар бу китапның сыйфаты хақында фикерләрен, тәкъдимнәрен
 түбәндәге адреска житкәрә алалар:
 420029, Казан а/я 63, «Иман» нәшрияты.

Зак. А-136. Тираж 25000 экз. ТГЖИ.